

CEZA MUHALEMESİ HUKUKU

CEZA MUHALEMESİ; suç işlenip işlenmediği, işlenmişse failinin veya faillerinin kim olduğu, ceza sorumluluklarının bulunup bulunmadığı, sorumlu iseler bunun türü ve miktarının belirlenmesi ve infaz edilebilir bir yaptırımın ortaya konulması amacıyla yapılan bir dizi faaliyetten oluşmaktadır.

Ceza muhakemesinin ve ceza muhakemesi hukukunun temel kaynağı, 5271 sayılı CMK'dır (Ceza Muhakemesi Kanunu). CMK, 4.12.2004 tarihinde kabul edilmiş, 1.6.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

ŞÜPHELİ; Soruşturma evresinde suç şüphesi altında bulunan kişiye “şüpheli” denir. Gerçek kişiler şüpheli sıfatı taşır. **SANIK;** Kovuşturma evresinde suç şüphesi altında bulunan kişiye “sanık” denir. Hükmün kesinleşmesiyle sanıklık sona erer.

Soruşturma; Suç şüphesinin yetkili makamlarca öğrenilmesi ile başlar ve iddianamenin kabulüyle son bulur.

Kovuşturma; İddianamenin kabulüyle başlayıp hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi ifade eder.

SUCÜSTÜ; hâlen işlenmekte olan suç, henüz işlenmiş olan fiil ile fiilin işlenmesinden hemen sonra kolluk, suçtan zarar gören veya başkaları tarafından takip edilerek yakalanan kişinin işlediği suç, fiilin pek az önce işlendiğini gösteren eşya veya delille yakalanan kimsenin işlediği suçtur.

Ceza Muhakemesi hukukunun doğrudan kaynakları; Anayasa, Kanunlar, Uluslararası Andlaşmalardır. Terörle Mücadele Kanunu, Adli Teşkilat Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu, Kabahatler Kanunu, Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu, Kaçakçılık Kanunu, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi.

Ceza Muhakemesi hukukunun dolaylı kaynakları; Mahkeme içtihatları, doktrin, gelenek ve ahlak kuralları, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararları

Ceza muhakemesi kurallarının kişi bakımından uygulanmasının istisnaları; Cumhurbaşkanı, Milletvekilleri, Diplomatik temsilciler, Konsolosluk temsilcileri, Yabancı askerler.

Ceza muhakemesi, bir suç işlendiği iddiasıyla başlar. Suç şüphesi olmadan ceza muhakemesi başlamaz.

Suç şüphesi; ihbar, şikâyet, ceza muhakemesi makamlarının kendiliğinden bir olaydan haberdar olması gibi çeşitli yollarla ortaya çıkabilir.

HÜKÜM; beraat, mahkûmiyet, ceza verilmesine yer olmadığı, davanın düşmesi, davanın reddi biçimlerinde ortaya çıkar. Bu kararlardan birinin verilmesiyle ilk derece yargılaması ve dar anlamda kovuşturma sona ermiştir.

Muhakemenin yapılıp yapılmamasını etkileyen koşullar; şikâyet, talep, izin, yabancı devlet şikâyeti, dokunulmazlığın bulunmaması, sanığın akıl hastası olmaması şeklinde sıralanmaktadır.

ŞİKÂyet; suçtan zarar gören kimsenin failin cezalandırılmasına ilişkin isteğini yetkili mercilere bildirmesidir. Şikâyet hakkı, şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardanır. Bu nedenle sadece hakkın ait olduğu kimse bunu kullanabilir. **Zaman aşımı süresi altı aydır.**

Cumhuriyet savcısı, kanunda soruşturma evresini yönetmek ve gerekli araştırmaları yapmakla yetkili ve görevli kişidir. Mahkeme kuruluşu bulunan her il merkezi ve ilçede o il veya ilçenin adı ile anılan bir Cumhuriyet başsavcılığı kurulur. Cumhuriyet başsavcılığında, bir Cumhuriyet Başsavcısı ve yeteri kadar Cumhuriyet savcısı bulunur.

Genel kolluk; polis ve polis teşkilatı olmayan yerlerde görev yapan jandarmadır. **Özel kolluk;** özel yasalara göre kurulan ve belli alanlarda hizmet yapan, gümrük kolluğu, orman kolluğu, liman kolluğu gibi kuvvetlerdir.

Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması hâlinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir. Zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hâle getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedenî kuvvet, maddi güç ve kanuni şartları gerçekleştiğinde silah kullanılabilir.

Sınav öncesinde son tekrar için hazırladığımız bu Gümüş Not;

Altın Notlar ve Altın Sorular'dan hazırlık yapan öğrencilerimizin anlayacağı şekilde kısaltılarak hazırlanmıştır.

www.akademiaof.com

MAĞDUR; Suçla korunan hukuki yararı zedelenen kişiye mağdur denir. Suçun mağduru ile konusu birbirinden farklıdır. Tüzel kişiler suç mağduru olamazlar. Mağdur ceza muhakemesinin salt bir delil aracı değildir.

Çocuk mağdurların dinlenmesi; Zorunluluk arz eden hâller dışında soruşturma ve kovuşturmada tanık olarak yalnız bir defa dinlenebilirler. Tanık sıfatıyla dinlenirken yanlarında bir uzmanın bulundurulması gerekir. Tanıklıkları sırasındaki görüntü veya seslerinin kayda alınması zorunludur. Çocuk sanığın yargılandığı davada hüküm kapalı duruşmada açıklanır.

Şüpheli ve sanığın bazı hakları: adil yargılanma hakkı, aleni yargılanma hakkı, makul sürede yargılanma hakkı, ifade ve sorgudaki haklarını ve isnadı öğrenebilme hakkı; müdafî bulundurulabilme ve onun yardımını isteyebilme hakkı; delillerin toplanmasını talep hakkı; yakınlarından istediğine yakalandığını bildirebilme hakkı, ifade ve sorguda tanzim edilen tutanağı imzalamaktan imtina edebilme hakkı, kanun yollarına başvurma hakkı.

İfade alma ve sorguda yasak usul ve yöntemler; kötü davranma, işkence, ilaç verme, yorma, aldatma, cebir veya tehditte bulunma, bazı araçları kullanma gibi bedensel veya ruhsal müdahaleler yapılamaz. Kanuna aykırı bir yarar vaat edilemez. Yasak usullerle elde edilen ifadeler rıza ile verilmiş olsa da delil olarak değerlendirilemez. Müdafî hazır bulunmaksızın kollukça alınan ifade, hâkim veya mahkeme huzurunda şüpheli veya sanık tarafından doğrulanmadıkça hükme esas alınamaz. Yasak usul ve yöntemlerle alınan ifadeler delil olarak değerlendirilmez.

MÜDAFİ: Ceza muhakemesinde şüpheli veya sanığın savunmasını yapan avukata denir. **Zorunlu müdafilik hâlleri;** şüpheli veya sanık **on sekiz yaşını doldurmamış ya da sağır veya dilsiz veya kendisini savunamayacak derecede malul olur** ve bir müdafî de bulunmazsa istemi aranmaksızın bir müdafî görevlendirilir. Alt sınırı **beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan** dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada da şüpheli veya sanığın müdafî bulunmazsa istemi aranmaksızın kendisine bir müdafî tayin edilir.

Müdafinin Yetkileri; müdafinin dosya inceleme, şüpheli veya sanıkla görüşme ve yazışma, muhakeme işlemlerinde hazır bulunma, doğrudan soru sorma ve kanun yoluna başvurma yetkileri vardır.

HÂKİM, kolektif bir faaliyet olan ceza muhakemesinde, iddia ve savunma makamlarının yardımıyla, ortaya konulan delillere dayanarak verdiği veya oyuyla katıldığı hükümle uyuşmazlığı çözüme kavuşturan yargılama makamı süjesidir.

Hâkimlerde olması gereken kişisel özellikler: hakim, bilgin, zeki, doğru, güvenilir, temkinli ve dayanıklı olmalıdır.

Hakimlere Anayasa'da sağlanan teminatlar: Hâkimler azlolunamazlar, kendileri istemedikçe Anayasa'da öngörülen yaştan (65 yaşından) önce emekliye ayrılamazlar, bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa aylık, ödenek ve özlük haklarından yoksun kılınamazlar.

Ağır ceza mahkemeleri, yağma, irtikap, resmi belgede sahtecilik, nitelikli dolandırıcılık, hileli iflas, Terörle Mücadele Kanunu'nun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir.

KORUMA TEDBİRLERİ: Yakalama, Gözaltı, Tutuklama, Adli kontrol, Arama, Elkoyma, Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi, Gizli soruşturmacı görevlendirilmesi, Teknik araçlarla izleme.

YAKALAMA, hâkim kararı olmaksızın şüphelinin özgürlüğünün kısıtlanması, denetim ve gözetim altında tutulmasıdır. Yakalanan kişiye kelepçe takılmaz. **Çocuklara, zincir, kelepçe ve benzeri aletler takılması yasaktır.**

Gözaltı süresi, bireysel suçlarda yakalama anından itibaren **24 saattir.** Üç veya daha fazla kişi tarafından işlenebilen **toplu suçlarda gözaltı süresi toplamda dört gündür.** Süre uzatımı bir defada bir günden fazla olamaz.

Adli kontrol kararı soruşturma evresinde **sulh ceza hâkimi, kovuşturma evresinde ise mahkeme** verir. Adli kontrole ilişkin her türlü karara itiraz edilebilir. Kontrol kararı verilen şüpheli veya sanığın yükümlülüklerini yerine getirip getirmedliğini izleme görevi, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüğüne aittir.